UNIVERSIDAD DE HUELVA 2010

UNIVERSIDAD DE HUELVA 2010

Codicis Iuſtiniani ampliſſimū argumentū.

Concordantie iuris pō..ficij tam ad tex. ꝙ ad glo. applicātur que ſane nō mediocrē afferūt vtilitatem.
Optima caſuū poſitio .. Iuliani doctoris eximij bonon̄. obſcuritates tex. explicans nouiſſime additur.
Diuiſiōe.. ac ſūmari.. Bar. Bal. Ja. but. Pau. Saly. Alex. veniūt apprime ⁊ ſingl'ariter cōmēdāda.
Eluciantiōes tex. ⁊ glo. ſm Ludo. de ro. Bar. Bal. Pau. de caſt. Jaſ. ⁊ alios in margine annectūtur.
Xpico .. necnō regnicolis .. liber auctus varijs in locis: eſt perꝙ neceſſarius ⁊ vtilis.

Colliguntur ingenio valde ſubtili gloſarū approbationes ⁊ reprobationes doctoꝝ mētes reſerantes.
Omnium rubricarum legum autenticarū ⁊ materiarū in gloſis contentarum tabula hic collocatur.
Reperiuntur congrue omnia recenter redacta rubris caracteribus textualia verba ſignata.
Rite ſituata notabilia ſummeꝗ grata reperiuntur omnibus mire oportuna.
Eſt hic liber longe caſtigatior omnibus alijs vt per diſcurſum intuenti patebit.
Continuationes titulorū plures addūtur ex Cyno deprōpte q̄ reuera accōmodatiſſime iudicabūtur.
Tironibus iuris ſumme vtilis interp̄tatio. ix. carminū ferme omnes titulos cōplectētiū ſuper addit.
Vniuſcuiuſꝗ gloſe notabilis medulla in margine inuenitur miro modo annotata.
Singulares ip̄mimunt additiōes cū multiplici augmēto nūc i gl. nūc i margine cū talib' ✠✠✠✠ notata.

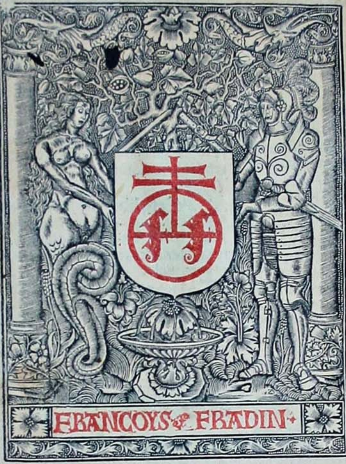

Ad lectorem.

Addita perluſtres ſi lumine cuncta fideli:
  Iſte liber reliquis anteferendus erit.
Plurima ſub gloſis/ ſub margine plurima cernes/
  Grata mihi ſunt hec: ſed magis illa tibi.
Huc properate ſenes/ pueri iuueneſꝗ fidele
  Venales veſtes ponite propter opus.

UNIVERSIDAD DE HUELVA 2010

Tituli Codicis in nouē carminibus cōprehēſi.

Codicis Juſtiniani Rubrice ferme omnes nouem ſubiectis verſibus comprehenduntur.

Primi libri Rubrice.

Pars prior officia/leges/et ſacra docebit.

Officia De offi. prefe. preto. orien. Offi. pfec. pto. afri. Officio prefec. vrbis. Offi. magiſtri militū. Offi. queſtoris. Offi. magi. officiorum. Offi. comi. ſacra. largiti. Offi. comi. re. priuatarum. Offi. co. ſacri pala. Offi. procon. ⁊ legati. Offi. comi. ſa. patrimo. Offi. co. orien. Offi. prefec. auguſta. Offi. vicarij. Offi. pretoris. Offi. recto. prouin. Offi. prefec. vigil. Offi. ciuilium iudi. Offi. mili. iudi. Offi. diuerſo. iudi. Offi. eius qui vi. alicuius iudi. vel preſi. obtinet. Offic. iudic. alexan.

Leges De legibus ⁊ conſtitutio. prin. Māda. prin. Senatuſcōſul. Vete. iure enucle. Juris ⁊ fac. igno. ⁊c. Nouo codi. compo. Juſti. codi. confir. Emēda. iuſti. codi. ⁊c.

Sacra De ſumma trini. ⁊ fi. catho. Sacroſan. eccle. Epiſ. ⁊ cle. Epiſcopali audiē. Ne ſanc. bap. ite. His iūgant illi q faciūt ꝯtra ſacra. vt eſt titu. De hereti. Apoſta. Nemini. lice. ſig. ſal. Jude. ⁊ celi. Ne chriſtianum mā. Paga. ⁊ ſacrifi. His q ad eccleſi. cōfugi. His qui in eccle. ma. Statu. ⁊ ima. His qui ad ſta. cōfugi.

Si quos titulos ⁊ hic ⁊ in ſequētibus omiſerimus: illos ꝑ tuo arbitrio ſub quo voles verbo collocabis. Aut alia (ſi mauis) cōtexito carmina/que tibi huic rei aptiora videantur. Neqꝫ nos qui tum breuitati/tum vtilitati ſtuduimus: dente canino laceres.

Secundi libri Rubrice.

Tranſigo/reſtituo/gero/poſtulo parte ſecunda.

Tranſigo De tranſactio. Pactis. Et qꝛ talia fiūt quandoqꝫ mediātibus arbitris: ideo de Recep. arbi. in fine libri ponitur. Et de iureiur. propter calū. dando.

Reſtituo De in integrū reſti. Filiofa. mino. Fideiuſ. mio. Si tu. vel cura. inter. Si in cōmuni eadēqꝫ cauſa in integ. reſt. poſtule. Si aduerſus rem iudi. Si aduerſus vēditio. Si aduerſus dōa. Si aduerſus liberta. Si aduerſus trāſactio. Si aduerſus ſolutio. Si aduerſus dotē. Si aduerſus delic. Si aduerſus vſuca. Si aduerſus fiſcū. Si aduer. credito. Si minor ab here. ſe abſti. Si vt omiſ. heredi. In quibus cauſis reſti. Qui ⁊ aduerſus quos. Si minor ſe maio. dixe. Si ſepius in integ. reſti. His qui ve. eta. impetra. Si maior fac. Ubi ⁊ apud quem cog. reſti. agen. ſit. Reputatio. q̄ fi. Etiaꝫ ꝑ procuratorem cauſam reſti. In integ. reſti. poſtu. Reſti. mili. Uxo. mili. Tempo. in integ. reſti. Quibus ex cauſis maio.

Gero De nego. geſtis. Procura. His q̄ vi metuſve cau. geſta ſunt. Dolo malo. Edendo. In ius vocan.

Poſtulo Id eſt aduoco. De poſtulando. Aduo. diuer. iudicio. Aduo. diuer. iudicū. Aduo. fiſci. Errore aduocato. vt que deſunt aduoca. Et quia puſtulare nō poſſunt qui infames ſunt: ideo ex quibus cau. irro. infa.

Tertij libri Rubrice.

.i. cōquerit. .i. diuidit.

Tertia ius dicens/queritur/ſeruit/petit/ occat.

Jus dicens De iudicijs. Sportu. ⁊ ſump. in diuer. iudi. fa. Peda. iudi. Qui pro ſua iuriſd. iudi. da. Ne quis in ſua cauſa iudi. Qui legi. perſo. ſtan. in iudi. ha. Ut nemo inui. agere. Ordine iudicio. Litis conteſta. Pluſpeti. Dilatio. Ferijs. Juriſ. omni. iudi. Quādo imperator inter pupil. Ubi de cri. agi opor. Ubi de poſ. agi opor. Ubi fideicom. pe. opor. Ubi conue. q cer. lo. Ubi in rem actio. Ubi de here. agitur. Ubi de ratioci. Ubi cauſa ſtatus agi debeat. Ubi quis decuria. Ubi ſena. vel clariſ. In quibus cauſis mili. fori preſcrip. vti non poſ. Ubi cauſe fiſca. Quando li. vnicuiqꝫ ſine iudice ſe vindi.

Queritur De inofficioſo teſtamēto. Inofficioſis donatio. Inoffi. dotibus.

Seruit De ſeruituti. ⁊ aqua. Uſufructu ⁊ habitatione et miniſterio ſeruorum.

Petit De petitio. heredi. Rei vendicatione.

Occat Familie herciſcunde. i. hereditatis diuidēde. Cōmuni diui. Cōia vtri. iudi. Fini. regun. Conſor. eiuſdē lit.

Quarti libri Rubrice.

Actio/contractus/teſtes quarta reſerantur.

Actio De actionibus ⁊ obliga. Ut actio. ab here. ⁊ ꝯtra here. inci. Ne vxor pro mari. Ne filius ꝑ patre. An ſeruꝰ ex ſuo fac. Quando fiſcus vel priua. Heredi. actio. Ex delic. defunc. Conſti. pecu. Rebus credi. ⁊ iureiur. Si cer. peta. Suffra. Probibi. ſeque. pecu. Condi. inde. Condi. ob cauſam. Condi. ob turpē cauſaꝫ. Conditio. furti. Condi. ex lege. Pigno. actio. Inſti. ⁊ exerci. Qō cum eo qui in alie. po. Per quas perſo. no. acqui. Ad ſenatuſcon. maced. Ad ſenatuſcon. velle. Non numerata pecu. Cōpenſa. Here. vel actio. vendi. Actio. emp. ⁊ vendi. Edili. actio.

Contractus De commodato. Uſuris. Nauti. feno. depoſiti. Mādati. Si ſer. extero ſe emi mā. Pro ſocio. Cōtrahē. emptio. ⁊ vendi. Que res vēdi nō poſ. Que res expor. non debe. Eunuchis. Patribus qui fili. diſtra. Reſcin. vēditio. Quando li. ab emptio. diſce. Si propter publi. penſita. Sine cēſu vel reliq. Peri. ⁊ commo. rei vēdite. Si quis alteri vel ſibi. Rebus alie. non alie. Commu. re. alie. Rem alienam geren. Pactis inter empto. ⁊ ven. Si ſer. expor. vene. Si manci. ita veneat ne proſti. Si man. ita fue. alie. vt manu. Monopolijs. Nundi. ⁊ merca. Vectiga. et con. Noua vectiga. inſti. non poſſe. Commer. ⁊ merca. Rerum permuta. Locato. Jure emphiteotico.

Teſtes De teſtibus ⁊ alijs ſpeciebus probationū: videlicet De probatio. Fide inſtru. cui adheretti. Plus valere quod agitur.

Quinti libri Rubrice.

Quinta dabit nuptias/tutelarūqꝫ figuras.

Nuptias De ſponſalibus. Si rector prouin. vel ad eum pertinētes ſpōſalitias dederint arras. Donati. ante nup. Nuptijs. Inceſtis ⁊ inuti. nup. Interdicto matri. inter pu. ⁊ tuto. Si quacūqꝫ predi. poteſta. Si nup. ex reſcrip. pe. Secun. nup. Si ſecundo nupſe. mulier. Dotis promiſſio. Jure dotium. Rei vxo. actio. Pactis conuen. tam ſuper dote q̄ ſuper dona. ante nup. Dote cauta non nume. Dona. inter virū ⁊ vxo. Repud. Soluto matrimo. quemadmo. dos p[illegible] Si dos conſtan. ma. ſo. fue. Ne fideiuſ. vel manda. do. denē. Rerum amo. Ne pro dote mulie. bona quōdam ma. addicantur. Fundo dota. Diuor. facto apud queꝫ liberi mora. vel edu. debe. Alen. libe. Concubinis. Natura. liberis.

Tutelarum De teſtamen. tute. Confirman. tut. Legi. tutel. Qui pe. tuto. Et breuiter proſequere vſqꝫ ad fineꝫ huiuſce libri et omnes ferme titulos huic verbo accōmodatos iudicabis.

Sexti libri Rubrice.

Sexta libertos/et teſtamenta notabo.

Libertos De ſeruis fugiti. ⁊ libertis. Furtis ⁊ ſer. corru. Ope. liberto. Bonis liber. Si in fraudem patro. a liber. alie. fac. fit. Obſeq. patro. preſtan. Libertis ⁊ co. liber. Jure aure. anulo.

Teſtamenta De teſta. militis. Qui teſta. facere poſſ. Teſtamē. Here. inſti. Inſti. ⁊ ſubſtitu. et reſti. ſub ꝯdi. fac. Impu. ⁊ alijs ſubſti. Neceſſa. ſer. here. inſti. Libe. p̄te. Poſthu. here. inſti. Jure delibe. Repudiā. ⁊ abſti. here. Quemadmodum teſta. aperiā. Edic. di. adria. Si quis aliquē teſta. prohibue. His quibus vt indig. here. aufe. Codicillis. Legatis. Et quia in teſtamētis quādoqꝫ verba ponūtur obſcura: ideo eſt ibi ti. de verbo. ⁊ re. ſignifi. Si omiſ. ſit cauſa teſta. Junge hic materiaꝫ bonorū poſſeſſionum. Alioſqꝫ huius libri titulos pro arbitrio accipias.

Septimi libri Rubrice.

.i. ſeptima. .i. appellat non ter.

Hepta manumittit/preſcribit/ ꝓuocat haud ter.

Manumittit De vindicta lib. ⁊ haud ꝯſiliū manumiſſione. Teſta. manumiſ. Le. fu. ca. tol. Fideicō. Liberta. Dediti. liberta. tol. Lati. liber. tol. Cōmuni ſeruo manumiſſo. Ser. pig. da. ma. Ser. reipu. manu. His qui a nō dn̄o manu. Qui manu. nō poſ. Qui nō poſ. ad liber. perue. Quibꝰ ex cau. ſer. ꝑ pre. liber. acci. Inge. manumiſ. Cōmunia de manumiſ. Liberali cauſa. Aſſer. tol. Quibꝰ ad liber. procla. nō li. Ordi. cognitio. Collu. detegen. Ne de ſta. defunc. poſt quinquen. quera.

Preſcribit De long. tēp. preſcrip. Pecu. eius qui liberme. Senatuſcō. claudia. Nudo iure q re. Uſucapione pro empto. Uſuca. pro dona. Uſuca. pro dote. Uſuca. ꝑ here. Cōmunia de vſuca. Uſuca. transfor. Acqui. et reti. poſ. Preſcript. long. tempo. In quibus cauſis ceſ. long. tempo. preſcrip. Quibꝰ non obijcitur long. tēp. pſcrip. Si aduerſus credi. Quadriē. preſcrip. Ne rei do. vel templo. vēdi. tempo. preſcrip. ſubmo. Preſcrip. xxx. vel. xl. anno. Anna. excep. Alluuio. ⁊ palludi.

Prouocat Haud ter. Ne lice. in vna. eademqꝫ cā tertio ꝓuocare. Appellatio. Tempo. ⁊ repara. appel. Quando prouo. non eſt neceſſe. Quorum appel. nō recipi. Si pēden. appella. mors interue. His qui per me. iudi. non appel. Si vnus ex plu. appel. Si de mo. poſ. fue. appel. Et quia appellatiōes emittūtur a ſententijs: ideo preſupponendi ſunt tituli de ipſis ſententijs loquētes. Et ſunt hi. De ſentē. prefecto. pretorio. Quomodo et quādo iudex ſenten. profer. debet. Senten. ex peri. recitā. Senten. ⁊ interlocutio. omnium iudi. Sententia que ſine cer. quanti. prolata eſt. Sententia que pro eo quod intereſt profe. Si non compe. iudi. iudicatuꝫ eſſe di. Pena iudi. qui male iudi. Sententiam reſcindi nō poſſe. Fructi. ⁊ litis expēſis. Re iudicata. Execu. rei iudi. Uſuris rei iudi. Si plures vna ſententia iudi. fue. Quibus res iudi. non nocet. Cōmina. epiſto. Si ex fal. inſtrumen. vel teſtimo. iudi. ſit.

Paucos qui reſtant titulos pro arbitrio applicabis.

Octaui libri Rubrice.

PIgnorat octaua. Interdicit. Dat. Stipulatur.

Pignorat

Tituli Codicis in nouē carminibus cōprehēſi.

Pignorat De pigno. ⁊ hypothe. In qui. cau. pig. ta. cō tra. Si alie. res pig. da. ſit. Que res pigno. ob li. poſ. Qui potio. in pigno. ha. His qui in prio. credito. lo. ſuc. Si an ti. cre. pig. vendi. Si res cō. pigno. da. ſit. Preto. pigno. Si in cauſa iu di. pig. cap. ſit. Si pig. pigno. da. ſit. Partu pigno. ⁊ omni cauſa. Re miſ. pigno. Etiaȝ ob chirogra. pecu. pig. tene. Diſtractio. pigno. De bito. vendi. pigno. impe. non poſ. Si ven. pig. aga. Luitio pigno. Si vnus ex plu. here. Si pigno. conuen. Iure do. impetran. Pac. pigno. Credicto. euictio. pigno. non ha. ¶ Et huiuſmodi rubrice concernūt ius quod quis habet in rebus. Addamus per quandaȝ ſimilitudinē rubricas concernentes ius quod in perſonis habemus: vt ſunt de pa tria po. Adoptio. Eman. libe. Ingra. libe. poſtli. rener. Infan. expo ſi. Infir. pe. celiba. Iure liberorum.

Interdicit De interdictis. Quorum bonorū. Quorū legatorū. Unde vi. Si per vim vel alio mo do abſen. pturba. ſit poſ. Uti poſſi. Tabu. exhibē. Libe. exhibē. Pre ca. ⁊ ſal. iterdi. Edifi. p̄ua. No. ope. nū. Ope. publi. Rōci. ope. publi.

Dat Pro dona. De donatio. Dona. que ſub modo. Renocā. dona. Dona. cauſa mortis.

Stipulatur De contrahen. ⁊ cōmit. ſtipula. Duo. reis ſtipulan. ⁊ promittē. Fideiuſſo. No uatio. et delega. Solu. ⁊ libera. Acceptila. Euictio. ¶ Si quid omiſ ſum ſit: tu illud conformitate perſpecta ꝑ arbitrio ad aliquid ſupra dictorum reducere poteris.

¶ Noni libri Rubrice.

Ultima multiplici pars crimina lege flagellat. (.i. punit.)

Nonus liber codicis re vera crimina varia punit in cipiens per rubricam. De his qui ac cu. non poſ. Accuſa. ⁊ inſcriptio. Exhiben. ⁊ intro. reis. Cuſto. reorū.

¶ Iſtos ⁊ reliquos ſequentes titulos per ordinem carmini ſuperiori aptiſſimos iudicabis: ni diſtorto traharis iudicio.

¶ Rubricarum omnium colligationes ⁊ continuatio nes ex Azonis ſumma excerptas / et hic nūc primū im preſſas magnam lectoribus afferent eruditionem.

¶ Et ſi nouem illa ſuperius explicata tibi forſitan prolixiora viden tur: materiā ipſam totius Codicis quattuor ſuppoſiti verſiculi eno dare poterunt: quos veterem caſtigantes impreſſionem / ſic imprimē dos curauimus.

¶ Materia nouem librorum codicis.

Sacrat prima. Secunda parat. Ius tertia dicit.
Contrahit et quarta. Nubere quinta docet.
Teſtatur ſexta. Libertos ſeptima ponit.
Pignorat octaua. Crimina nona premit.

UNIVERSIDAD DE HUELVA 2010

Terrarū dn̄s cunctarum: bella ſuperbis
Infero. ſubiectis parcere promptus ero.

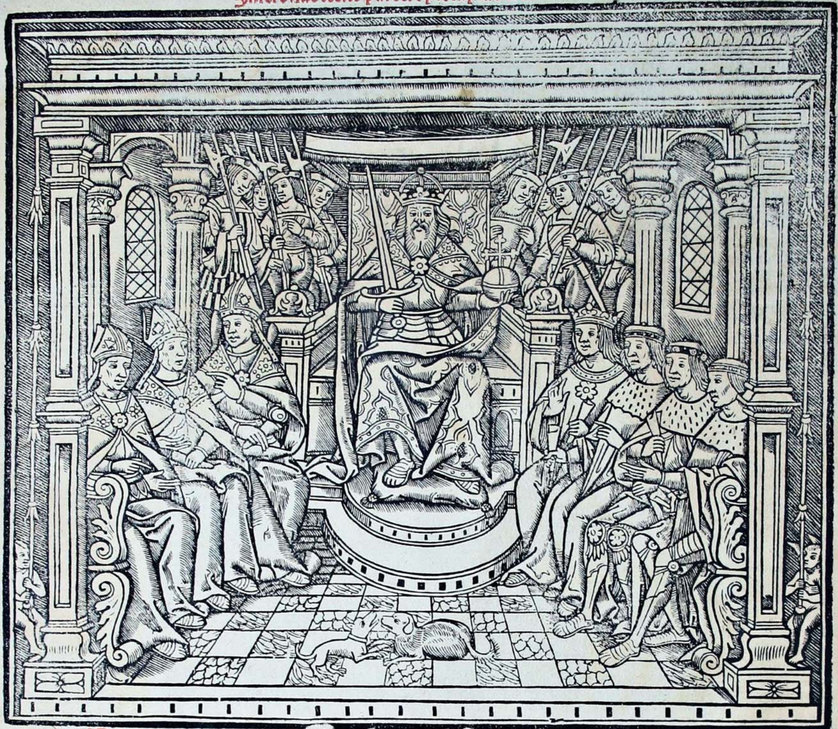

IMperator cuius effigiē hic vides a ſeptē principibus germanis eligit. trib⁹ eccleſiaſticis: ⁊ q̄ttuor laicis. Eccl̄iaſti electores ſunt archieṕs Maguntinus / Treuerēſis / Colonīēſis. Laici electores ſunt Palatin⁹ comes rheni / Dux ſaxonie / Marchio brādēburgēſis / et rex Bohemie. Et p̄fati electores ſubiect̄ v̄ſib⁹ cōprehēdunt: ꝗ̃s ponit gl. in. c. ad apſice. circa fi. de re iudi. li. vj.

Maguntinenſis: Treuerenſis: Colonienſis.
Quilibet imperij ſit cancellarius horum.
Atq̃ palatinus dapifer. dux portitor enſis.
Marchio prepoſitus camere: pincerna bohemus.
Romanum regem ſtatuendi dant ſibi legem.

Rex roman orū ſm ſcribētes corona triplici coronatur. Prima eſt ferrea: quā recipit ab archiepiſcopo colonienſi in aquiſgrani eiuſdem dyoceſis. Et ſignificat fortitudinem qua vincere debet rebelles ⁊ infideles conculcare. Secūda eſt argētea: quam ingreſſus italiā recipit a mediolanenſi archiepiſcopo in villa modicieñ. eiuſdem dyoceſis. Et ſignificat mundiciam ⁊ claritatē que debet eſſe in ipſo imperatore. Tertia eſt aurea et de puro auro: qua coronatur per papam in eccleſia ſancti Petri ad altare ſancti Mauricij. Et ſignificat ipſum imperatorem alijs regibus ⁊ principibus in potentatu ⁊ iuſtitia excellentiorē eſſe debere: inſtar auri quod metallis omnibus eſt excellentius. Pro hoc ſingularis gloſa. in. c. romani. §. porro. de iureiuran. in clemen.

Johannis Chappuis tumultuarij elegi.

Hoc qui cernis opus miro candore patratum:
Viſere propenſo cuncta fauore velis.
Huic inter reliquos poteris prebere triumphum
Libros precipium: quos premit vnca manus.
Queq̃ ſitus vilis deturpauit: modo geſtat
Eſonij nitidam corporis ipſe cutem.
Nec nitor argenti quod congregat omnis / et auri
Creditur huic ſimilis: cum bona tanta gerat.
Singula ſcripta precor dextris ſpectentur ocellis:
Ad plenum nequeo pro quibus ipſe loqui.
Ore caueto graui tam terſas rodere chartas
Liuor: qui cuncta carpere dente ſoles.

Si bona que compto ſunt addita Codice cernat:
Hunc ipſum nemo qui reprehendat erit.
Credere ferre leues elogos grauis ampla libelli
Dogmata diſparibus deſine poſſe rotis.
Sanctio ciuilis cum tota libro micet iſto:
Eneidos votis vtile carmen erat.
Abdita qui legum penetrat loca ceſarearum
Hoc hyperioneus Codice fulgor ineſt.
Iſte recens duret nullo violabilis euo:
Nec ruat in cineres / aut caua buſta liber.
Et licet omne rogus vel templa ſacrata prophanet:
Non rapiat tamen hoc flamma rogalis opus.

UNIVERSIDAD DE HUELVA 2010

Diuiſio.

In nomine domini. ¶ Iuſtinian⁹ generis humani director in preſenti rubrica ſiue intitulatione tria facit: quia primo ponit diuini nominis inuocationẽ per quã deus veneratur. Scḋo ponit propriam ⁊ appellatiuam deſcriptionem per quam preſens opus denominatur. Tertio ſubdit intitulationẽ per quã preſens opus proemialiter inchoatur. Secunda ibi: codicis domini ⁊c. Tertia ibi: repetite prelectionis. vſqꝫ in finẽ rubrice. h̃ dicit ſm Bal. Uel aliter. Diuidit iſta rubrica in tres partes. Prima ẽ generaliſſima ad omne opus inchoandū vſqꝫ ibi: codicis. Secunda generalis ad totum iſtud volumẽ dūtaxat vſqꝫ ibi: de nouo codice faciẽdo. Tertia ſpecialis ad iſtam primam conſtitutionẽ. hoc dicit ſm Paulum de caſtro.

a ¶ In nomine domini. Incipit a deo. vt. j. de officio pfecti ptorio aphrice. l. in nomine domini.

b ¶ Iuſtiniani. Quia iuſtini filius fuit. vt inſtit. de dona. §. eſt ⁊ aliud. Et dicitur hoc ad differentiã trium codicuꝫ. de quibus. j. fit mẽtio in cõſtitu. ij. Accur.

✠ Adde gl. in ꝟbo iuſtinian⁹. in ſuꝑſcriptione ꝓemij ffor. ⁊ inſti. ✠

c ¶ Sacratiſſimi. Quia inunctus. vl̃ quia ſacras leges nobis tradidit.

d ¶ Perpetui. id eſt generalis. vt inſtitu. de ſatiſda. tu. ⁊ cura. ij. reſpõ. ſic. j. de eden. l. edita. vnde illud: Erit edictum ⁊c. et in epiſtola/ omnis anima ⁊c. ponitur ⁊ aliter vt diximus. ff. pro ſocio. l. j.

Perpetuum qual'r accipitur. Lucc. ij. Ro. xiij. Tex. ibi: ꝓlixitatẽ. cõcor. cuꝫ hoc textu cle. diſpẽdioſam. de iudi. ⁊ c. diſpẽdia. de reſcri. li. vj.

e ¶ Auguſti. Ab augeo quo ad propoſitum: vt ⁊ matrimonium dicitur res indiuidua: licet quandoqꝫ diuidatur. vt inſti. de pat. pote. in princi. ⁊ C. de repu. l. cõſenſu. Uel dicitur ab Octauio Auguſto. dicto ab auguror quod eſt diuinare. Additio. Hic ſolet queri an donatio facta per Conſtãtinũ pape ſiluestro: quia per eam diminutum eſt imperiũ: valeat. vide Ange. Areti. in ſuperſcrip. inſtitu. ⁊ eos ad quos ipſe remittit: quib⁹ adde abba. conſi. lxxxiij. verſi. ſed in caſu noſtro. ⁊ glo. in ver. cõſtãtinũ. in cle. j. §. porro preter. ver. ipſaqꝫ omnia. de iureiurando.

f ¶ Repetite. Iuſſit enim fieri primo codicẽ ex tribus: ⁊ iterũ iuſſit diſſolui vt ibi apponeret quaſdaꝫ deciſiones quas poſtea fecerat: ⁊ ſic iterum iuſſit ligari: ⁊ ideo dicit repetite. vt. j. de emen. iuſti. co. ꝑ totũ. ⁊. §. in antiquis enim ⁊c. Itẽ quod dicit prelectionis. i. lectionis. ⁊ eſt figura protheſis ✠ ſic ponitur. ff. de dote prele. per to. ti.

✠ Multiplices figuraꝝ ſpẽs ponit glo. i ꝟ. pte ablata. i. ca. forus. extra de ꝟbo. ſig.

g ¶ De nouo. ¶ Superior rubrica eſt communis ad totum librum: ſꝫ quod ſequitur. ſcꝫ de nouo codice confirmando ad conſtitutionem iſtam tantum. Azo.

Hec que. ¶ Hanc conſtitutionem diuide in quattuor partes: vt in gloſa. j. ¶ Caſus in terminis non poteſt commode poni: ſed loco caſus figura talem queſtionem ſm Bal. Senatores queſiuerũt ab imperatore ſic. Domine ſcimus ꝙ officium veſtrũ debet eſſe circa duo: ſcilicet circa arma ⁊ leges. circa arma ſcimus vos bene egiſſe: ſed querimus qualiter feceritis circa leges: Reſpon. imperator ꝙ ea que neceſſario corrigenda eſſe multis retro principibus viſa ſunt: tñ nullus eorum ad effectum protulit. nos in pſenti ꝑponimus donare cõmuni vtilitati lites amputando: ſuperfluitatẽ cõſtitutionum reſecando: ⁊ vnum codicem ſub noſtro felici nomine cõponendo: in quem colligatur omnis ſubſtantia veterũ codicũ et nouellarũ ꝯſtitutionũ. hoc dicit vſqꝫ ad ver. ideoqꝫ. Sed inſtat querẽs/ domine quot ſapiẽtes elegiſtis ad hoc opus fiendũ: Rñ. imperator (tria conſiderans: ſcꝫ operis ponderoſitatẽ: operis ſubſtãtialitateꝫ: ⁊ operis vtilitatem) ꝙ ipſe elegit. x. viros quos nominat ⁊ cognominat ad h̃ ſufficiẽtes: ⁊ fama ⁊ dignitate preclaros ⁊ ſublimes. Hoc dicit vſqꝫ ad. §. qbus. ¶ Uiſo caſu litterali ex textu reſultãt notanda ſequẽtia. Et primo ibi interea nota ſm Baldũ ⁊ Pau. de caſtro ꝙ iuſtinianus ſe cõmendat: ⁊ predeceſſoribus ſuis detrahit. Secũdo nota ꝙ omis audacia eſt a deo. Tertio ꝙ intentio principis in generali eſt bonum publicum nõ bonuꝫ priuatũ vel ꝓprium. Quarto ꝙ tria ſũt que precipua ſunt que pertinent ad publicã vtilitatem: ſcꝫ ꝓlixitateꝫ litium amputare/ multitudinem conſtitutionum inutilẽ reſecare/ ⁊ leges in vnuꝫ cõponere: ⁊ cõgrue ſituare. Ultimo nota in ver. ideoqꝫ. ꝙ qdã ſunt qui habẽt plura officia cum dignitate: et eſſe magiſtrũ legũ eſt dignitas. ſm Bal. hic.

¶ In nomine[a] domini noſtri ieſu chriſti Codicis domini Iuſtiniani[b] ſacratiſſimi[c] principis perpetui[d] Auguſti[e] iuris enucleati ex omni veteri iure collecti repetite[f] prelectionis Incipit conſtitutio prima.

¶ De nouo[g] codice faciendo. Titulus. j.

☞ Retro viſa cõmuniter vtiliũ litiũqꝫ deciſiua: audacter ſunt attendẽda ſuperfluitate reſecata. Hoc dicit ſm Salycetũ Uel ſic. Iſta fuit quedam epiſtola Iuſtiniani imperatoris quam direxit ſenatoribus vrbis cõſtãtinopolitane: vt patet in fine eius. Hoc dicit ſm Pau. de caſtro.

Imperator Iuſtinianus Auguſtus ad ſenatum. Lex. j.

Hec[h] que neceſſario corrigẽda eſſe multis retro principibus viſa ſunt: interea tamẽ nullus eorum hoc ad effectum ducere auſus eſt: in preſenti[i] rebus donare cõmunibus[k] auxilio dei omnipotẽtis cẽſuimus[l]: ⁊ prolixitateꝫ litium[m] amputare[n]. multitudine[o] quideꝫ conſtitutionum que tribus codicibus Gregorião Hermogeniano atqꝫ Theodoſiano continebantur: illarum[p] etiam que poſt eoſdeꝫ codices a Theodoſio (diuine recordationis) aliiſqꝫ poſt eum[q] retro principibus[r] ⁊ a noſtra etiam clementia poſite[s] ſunt reſecãda[t]. vno autem codice ſub felici noſtri nominis vocabulo cõponendo in quem colligi tam memoratorum trium codicum ꝙ nouellas[v] poſt eos[x] poſitas[y] conſtitutiones oportet.

☞ Pro magnitudine rei gerende ſunt artifices eligendi. Hoc dicit ſm Saly.

¶ Ideoqꝫ[z] ad hoc maximum[a] et ad ipſius reipublice[b] ſuſtentationem[c] reſpiciẽtes[d] opus efficiẽdum elegimus[e] tãto faſtigio[f] laborum: tanteqꝫ ſolicitudini ſufficientes[g] Ioannem virum excellentiſſimum exqueſtorem[h] noſtri ſacri palatij conſularem[i] atqꝫ patritium[k] Leontium virum ſublimiſſimum magiſtrum militum ex prefecto pretorio[l] conſularem atqꝫ patritium. Phocam virum eminentiſſimum magiſtrum militum cõſularem atqꝫ patritium. Baſilidem virũ excellentiſſimuꝫ ex prefecto pretorio orientis atqꝫ patritium. Thomã viruꝫ glorioſiſſimum queſtorem ſacri noſtri palatij ⁊ exconſulem. Tribunianum viruꝫ magnificũ magiſteria dignitate interagentes[m] decoratum. Conſtantinũ virũ illuſtrem

b ¶ Hec. ſ. iam correcta. Uel meli⁹. i. corrigenda ſm vos iudices. Et dic ꝙ hec conſtitutio diuidit in quattuor partes. Pria vſqꝫ illuc: ideoqꝫ ⁊c. Scḋa vſqꝫ illuc: quibus ſpecialiter ⁊c. Tertia vſqꝫ illuc: hec igitur. Quarta ⁊ vltima abinde vſqꝫ i finẽ. Dic ergo hec q̃ corrigẽda. ſ. nunc.

Tex. ibi: cõponẽdo. cõcor. glo. vl. in. c. fuerit. diſti. vij.

i ¶ In preſenti. Hoc verbum in preſenti determinat verbum donare: non verbum cẽſuimus. quia contrarium aſſeuerat per preteritum cẽſuimus. Azo.

Tex. ibi: ioanneꝫ. dicit glo. in proemio. lib. vj. decre. ſuper ꝟbo doctorẽ. ꝙ ij viri erant glſioſi nõ ſolũ ſciẽtia leguꝫ: ſꝫ etiã experiẽtia rerum.

k ¶ Cõmunibus. i. cõmuni vtilitati que prouenit ex cõſtitutionibus.

l ¶ Cenſuimus. Id eſt ordinauimus in corde vel toti reipublice/ vel imperio: alia tamen forma ꝙ olim.

m ¶ Litium. Que fiebãt immortales. etiã repete multitudine. Accur.

n ¶ Amputare. Reddit attentum. ⁊ facit. ff. ſi certũ peta. l. quidam.

o ¶ Multitudinem. al's multitudine. ⁊ tũc eſt. j. reſecanda ⁊ melius.

p ¶ Illarum. ſcꝫ conſtitutionum.

q ¶ Eum. ſcꝫ theodoſium.

r ¶ Retro principibus. quò ad nos. i. ante nos.

s ¶ Poſite. vt extrauagantes cõſtitutiones.

t ¶ Reſecanda. al's reſecando. ⁊ tunc habeas multitudinem. al's reſecanda: ⁊ tunc multitudine.

v ¶ Nouellas. non omnes ſed vtiles.

x ¶ Poſt eos. tres codices.

y ¶ Poſitas. id eſt factas.

z ¶ Ideoqꝫ. q2 iam nos diximus ꝙ volebamus illos tres codices ⁊ extrauagantes cõſtitutiones in vnum codicem redigere. ideoqꝫ.

a ¶ Maximũ. Si habes maximũ plana eſt. ſi habes maxime ſic expone. nã nõ ſolũ iſtos. x. viros elegimus ad hoc opus: ſed etiã ad alios libros faciendos: ſed maxime ad hoc.

b ¶ Reipublice. id eſt imperij.

Legib⁹ ſuſtentaṫ reſpublica.

c ¶ Suſtẽtationẽ. q2 ꝑ leges ſuſtẽtatur reſpublica: ſicut ⁊ ꝑ arma.

d ¶ Reſpiciẽtes. al's reſpiciẽtes: ⁊ tunc plana. al's reſpiciẽs: ⁊ tunc ſic cõſtrue. ideoqꝫ elegimus viros ad hoc maximuꝫ opus efficiendum: opus dico reſpiciẽs ad ſuſtẽtationem ipſius reipublice. i. imperij.

e ¶ Elegimus. ſcꝫ homines qui ibi ponuntur.

Faſtigiũ.

f ¶ Faſtigio. Id eſt altitudini vel magnitudini. et ſcribe per. g. non per. d. Accurſius.

g ¶ Sufficientes. ſcꝫ viros infra ſcriptos.

Exqſtor. Expfect⁹. Excõſul.

h ¶ Exqueſtorem. Nomẽ eſt dignitatis. ſicut dico in exprefecto ⁊ excõſule ſm Io. vt. j. de aduo. diuer. iudi. l. petitionem. §. egredientẽ. ſicut exqueſtor. vt. ff. de offi. queſt. l. j. in fi. Alij dicunt eũ exqueſtorem qui queſturam dimiſit. ⁊ ſic exconſul qui conſulatum dimiſit.

Cõſularis Cõſul.

i ¶ Conſularem. Conſularis eſt qui inſignia conſulum beneficio principis conſequitur: ſed conſules ſunt in ipſo actu gerendi: vt. j. de conſuli. l. iij. ⁊. iiij. lib. xij.

k ¶ Patritium. Expone vt inſtitu. quibus mo. ius patri. pote. ſol. §. filiuſfamilias.

l ¶ Pretorio. natum vel vocatum.

Interagẽtes.

m ¶ Interagentes. Interagentes dicuntur qui ſunt inter eos qui res

imperiales adminiſtrant. Uel qui agunt.i.morantur circa latus prin cipis. vnde habes.ſ.titu. de principibus agentibus in rebus.lib.xij.

a ¶ Largionū.i.donationū que fiebant in aula regia.

b ¶ Interagentes. Quidam habent inter gentes: ſed male. Dic ergo interagentes. ⁊ id expone vt.ſ. Accurſius.

f ¶ Colligentes. Ecce nonum. ⁊ beniuolum reddit: quia dicit ex pluribus vnū facturos. vt.ſ. de iure deli.l.fi.in pn.⁊.§.fi. Itē no.ꝙ ſanctio dicitur multis modis. vt notatur in proemio.ff.in prin.

g ¶ In vnā.i.legē imperialē. vel.i.hūc codicē. ita ſequit.x. preceptum.

h ¶ Diebus. Si dies ⁊ ꝯſules erāt adiecti. Additio. An leges valeant ſine die ⁊ conſule. Uide Bar. hic ⁊ latius p glo. eiuſdē in extrauagāti q ſint rebelles. verſi. data. Itē an ſtatutū debeat edi cū die ⁊ conſule: ⁊ an requirat ſcripturā vide Alex. de imo. in rubri.ff. de noui ope.nū. Accur.

c ¶ Urbe. ſcꝫ conſtantinopolitana.

d ¶ Quibus ſpāliter ⁊c. Sunt ergo decem: et ſic decem fuerunt in petendis tabulis. vt.ff. de origi.iu.l.ij.§. exactis. Tres vero in inſtitu.xvj. in cōpilatione digeſtorū. vt inſti.in proemio.§. cūꝗ hoc deo.⁊.§. quas ex oibus.⁊.ſ. de vete.iur.enucle.l.ij.§.q̄ omnia. Item quinꝗ in compilatione noui codicis. vt.ſ.tit.ij. §. ſed cum nouelle.

e ¶ Permiſimus. ſcilicet precipiēdo. Et no.ꝙ decem facit precepta.

f ¶ Quantū.q.d. ſolide. id eſt integre leges remaneāt: reſecatis ſupfluis.

g ¶ Legum. Ecce primū preceptum.

h ¶ Soliditatem. Quia medulla legis bñ eſt ſolida ſine ſupuacuis prefationibus.

i ¶ Prefationibus. not. ſupuacuis: al's cōtra.ff. de origi.iur.l.j.

k ¶ Quam. ecce ſecūdū.

l ¶ Similibus. Ad hoc eſt cōtra.ff. de diſtra. pi. l. arbiter.⁊.l. vlti. ſed fuit vitium ſcriptoris. Item ⁊ al's i multis locis ſunt ſimilia. que omnia ſolue. vt.ſ. de vete.iur.enu.l.ij.§. ſi quid.

m ¶ Contrarijs. ecce tertium.

n ¶ Preterꝗ. Similib⁹ dico: ꝑter.q.d.i.pleniore indagine. vt.ſ.ti.j.§.ſꝫ cum ſit.⁊.ſ. de veter.iur.enu.l.ij.§. ſi quid. Item probatur ex duobus. vt.ſ. de iur.⁊ fac. ignoran.l. ſi poſt diuiſionē.⁊.ff.fa. her. cum putarē. non autem refertur ad id quod dixerat de cōtrarijs. q2 nullū cōtrariū inuenitur. vt.ſ. de vete.iur.enu.l.ij.§. cōtrariū. Uel etiam ad cōtrariū pōt referri. ⁊ tūc patet exēplum in.ll. ſupradictis.l. ſi poſt diuiſionem.⁊.l. cū putarem.

comitē largitionū[a] interagētes[b] decoratū / ⁊ magiſtrū ſcrinij libellorum / ſacrarūꝗ cōſtitutionum. Theophilū virū clariſſimū comitē ſacri noſtri cōſiſtorij ⁊ iuris in hac alma vrbe[c] doctorē. Dioſcorū ⁊ Preſentinū diſertiſſimos togatos fori ampliſſimi ꝑtoriani.

☞ Impator electis viris tradit formaꝫ veram vt inutiles prefationes ⁊ ſimilia / ex quibus nō augetur effectus: ⁊ contraria reſecarent: ⁊ ſimiliter ea que erant abolita rationabili cōſuetudine. ⁊ claras ⁊ aptas leges ex trib⁹ codicibus ⁊ nouellis traderent. ipſiſꝗ adderēt ⁊ detraherēt: ⁊ earꝫ ſenſum clariorē efficerēt vbi opus foret et in vnū codicē cōponerēt. h.d. ſm Bal.

¶ Quibus[d] ſpecialiter permiſimus[e] (reſecatis taꝫ ſuperuacuis ꝗtum[f] ad legū[g] ſoliditatē[h] pertinet prefationibus[i] ꝗ[k] ſimilibus[l] ⁊ cōtrarijs[m]: ꝑterꝗ[n] ſi iuris alia diuiſione[o] adiuuent[p]: illis[q] etiaꝫ que[r] in deſuetudinē[s] abierunt:) certas[t] ⁊ breui[v] ſermone cōſcriptas: ex ijſdē tribus codicibus et nouellis[x] cōſtitutionibus leges[y] cōponere / ⁊ cōgruis[z] titulis ſubdere[a]. adijciētes[b] qdē ⁊ detrahentes[c] / imo[d] mutantes[e] verba carꝫ: vbi hoc rei cōmoditas exigeret. colligentes[f] vero in vnā[g] ſanctionē que varijs cōſtitutionibus diſperſa ſunt: ⁊ ſenſum earū clarioreꝫ efficientes: ita tamen vt ordo temporū / earumꝗ cōſtitutionū: non ſolum ex adiectis diebus[h] cōſulibuſꝗ: ſed etiam ex ipſa cōpoſitione[i] earum clareſcat. primis quidem in primo loco. poſterioribus vero in ſecundo ponendis[k]: et ſi que earum ſine die et conſule in tribus veteribus codicib⁹ / vel in his in qbus nouelle cōſtitutiones recepte ſunt inueniantur: ita his ponendis nullaꝗ dubitate ſup gñali earꝫ robore[l] ex hoc orienda: ſicut ⁊ illas vim generalis cōſtitutionis obtinere palam eſt: q̄ ad certas[m] ꝑſonas[n] preſcripte[o] ſunt: vel p pragmaticā[p] ſanctionē ab initio date eidem nouo codici propter vtilitatem ſanctionis indulte[q] fuerunt[r].

☞ Imperator ſuperius poſuit ſuā intentionem ⁊ operis cōmiſſionem in generali: nunc vero ponit formā in ſpeciali: et ad hoc.ſ.titu.j. ibi dum dicit: ſub certis finibus magnum laborē cōmiſimus. Hoc dicit ſm Baldum.

¶ Hec igit ad veſtrā noticiam[s] ferre ꝑperauimus: vt ſciatis quāta nos diuturna ſup rerū cōi vtilitati cura ſolicitet: ſtudentes certas ⁊ indubitatas[t] ⁊ in vnum codicem collectas eſſe decetero cōſtitutiones: vt ex eo tantūmodo ſub felici nr̄o noie nuncupando codice: recitatio conſtitutionum in oibus ad citiores[v] litium diuiſiones[x] fiat[y] in iudicijs.

¶ De Iuſtiniano codice confirmando[z]. Titulus.ij.

☞ Iſta fuit epiſtola directa ad ꝑfectuꝫ pretorio: poſtꝗ viri de quibus in precedēti dictum eſt opus eis commiſſum expleuerunt: per quam imperator confirmat codicem nouiter factum per illos: ⁊ mandat ipſuꝫ publicari / ⁊ ſeruari. hoc dicit ſꝫ Pau. de caſtro.

Imperator Iuſtinianus / pius / felix / inclytus[a] / victor ac triumphator ſemper Auguſtus Mēnē[b] prefecto pretorio.

Lex vnica.

Ex precepto[c] huius

ſine die ⁊ conſule. Uide Bar. hic ⁊ latius p glo.

i ¶ Compoſitiōe. Id eſt cōpilatiōe ꝑmo loco. vt primo lex ſit vnius ipe ratoris: ⁊ ſequens eiuſdē tituli ſit ſequētis imperatoris poſt illū. ⁊ ſic deinceps. Nō aūt intelligas quo ad totum volumen. nam inuenies legē Iuſtiniani etiā circa pncipium voluminis: ⁊ tn̄ inuenies poſtea in alijs titulis aliorū impatoꝝ. poſtea iterum ⁊ eiuſdeꝫ Iuſtiniani legem inuenies prīo factā pōi poſtea. ⁊ factā poſtea prius poſitā. vt ptꝫ.ſ. de iudicijs.l. ꝑperādū.⁊.ſ. vt intra certū tp̄s.l.fi. Item nota h de ordine: vt notat in aut. de here. ⁊ fal. §. inordinatum. col.j. Leges q̄ ordie ſunt ſituande.

k ¶ Ponendis. Scilicet ſine die ⁊ cōſule. ⁊ valet. vt ſubij cit. Sꝫ ꝯ.ſ. de diuer.re. ſi qua. Solu. hic de his que iuris corpore claudunt: ibi non.

l ¶ Robore. ꝙ ſint ſine die ⁊ conſule. Accur.

m ¶ Ad certas. Ex motu principis.

n ¶ Perſonas. Ad hec verba ꝯcordat.ſ. in ꝯſtitutione proxima ſequē. §. hunc igit. ibi nullaꝗ dubitatione. Accur.

o ¶ Preſcripte. Huic eſt ꝯ.ſ. de legi.⁊ cōſti.l.ij. ⁊ inſti. de iure natura.§. ſꝫ ⁊ qō pncipi. in fi. Solu. hic de his que iuris corpore clauſe ſunt. ibi nō. Uel hic reſcripſit in aliqua q̄ſtione reſpondendo qd ſit iuris. ſed ibi in priuilegijs. Itē intellige hoc qō hic dicit: niſi dicat in lege expreſſum cōtrariū. vt patet.ff. de cen.l.j.⁊.ſ. de cu.l. neꝗ dorotheū.lib.ix.⁊.ſ. de his qui ad eccle.confu.l.fi.in prin.

Contrarietas nulla eſt in legibus.

o ¶ Diuiſione. id eſt additione.

p ¶ Adiuuentur. illa ſcꝫ ſimilia.

q ¶ Illis. ſcꝫ reſecatis.

r ¶ Que. Ecce quartum.

s ¶ In deſuetudinē. ſic inſti. in ꝓemio.§. igitur poſt. in fine.⁊.ſ. de vete.iur.enu.l.j.§. ſed ⁊ ſi que.iij.col.

t ¶ Certas. In ſui rn̄ſione. vn̄ in fi. huius legis vocat indubitatas: et hoc fallit vbicūꝗ eſt diſcuſſio dn̄orū. ⁊ in.ff. ſepe fallit in ſceuola.

v ¶ Breui. hoc fallit in legibus iuſtiniani quandoꝗ.

x ¶ Nouellis. que ſunt extrauagantes.

y ¶ Leges. ſic reddit dociles. nam docilem facit qui ſummaꝫ rei breuiter comprehendit. Accurſius.

z ¶ Congruis. Ecce quintum.

a ¶ Subdere. ſubaudi eos permiſimus. Accurſius.

b ¶ Adijcientes. Ecce ſextum. Accur.

c ¶ Detrahentes. Ecce ſeptimum.

d ¶ Immo. Ponitur pro et. Et ſm quoſdam ſic exponitur.ſ. de ſacr. ſan. eccle.l. iubemus.ij.§. economus non correctiue. vt ⁊ al's.ff. de here. inſti. ſi ita ſcriptum. in prin. Additio. De iſta dictione Immo. qn̄ ponatur copulatiue et quando correctiue. Uide bart. hic: ⁊ eundem in.l. ſi ita ſcriptum in glo. alleg.

e ¶ Mutantes. Ecce octauum.

p ¶ Pragmaticam. Que fit conſilio ꝓcerū. Additio. Uide glo. in verbo pragmaticā in pragmatica ſanc. in ti. de cōclu. eccle. gal. poſt pn.

q ¶ Indulte. al's inſerte.

r ¶ Fuerunt. Futuri temporis. nec enim eſt factus ſed fieri mandatur per hanc conſtitutionem.

s ¶ Notitiam. ad ſenatores loquitur.

t ¶ Et indubitatas. Et ponitur pro id eſt.

v ¶ Ad citiores. propria poteſt intētio Iuſtiniani hic notari: ſed ⁊ beniuolentia. Accurſius.

x ¶ Diuiſiones. Id eſt deciſiones.

y ¶ Fiat. ecce propria Iuſtiniani intentio.

z ¶ De Iuſtiniano codice confirmando. ¶ Superior conſtitutio fuit facta nondū facto codice. hec / cum iam eſſet factus. vt.ſ.e.l.§. tollendis. ibi: ijſdem prudentibus.

a ¶ Inclytus. id eſt bn̄ auguratus. totū expone vt in ꝓemio.ff. in pn.

b ¶ Mēnē. ſupple miſſa fuit ex precepto ⁊c. Accur.

c ¶ Ex precepto. ¶ Pro huius cōſtitutionis caſus poſitiōe diuide eam ſm Uiuia. in quattuor partes. Prima pars coniungit leges ⁊ arma. ⁊ vnum dicit egere auxilio alterius: et factum armorū ſe bene expediſſe: ⁊ qualiter expediuit. Secūda dicit qualiter expediuit ſe de legibus p decē viros: ⁊ ſic recipiat ſuperiorē

UNIVERSIDAD DE HUELVA 2010

ſuperiorem conſtitutionem. Tertia mandat hũc codicem ſeruanduz aliis codicibus preterniſſis qualeſcūqꝫ ſint leges: ex quo erunt in hoc volumine. Quarta cõmendat hũc codicẽ eũ extẽdẽs inter ſubiectos. Scd̃a ibi: ſed cũ. Tertia ibi: hunc igit. Quarta ibi: illuſtris. ¶Ex textu no. primo in prin. ꝙd fuit qḋ fecit antiqꝰ romanos ꝑcellere ⁊ dñari cũctis nationibꝰ. No. ſcḋo i vſi. hũc igit. ꝙ imperator ꝓhibet allegari veteres. C. Tertio nota ibi: falſi criminis. ꝙ allegãs leges abrogatas incidit in crimẽ falſi: quod qñ ſit verũ dic vt no. i. c. nouit. ex de iudi. i glo. q cũqꝫ. ⁊ ꝑ Bar. i. l. fi. ff. de fal. Ultimo. no. in. §. ſi q̃ vero. ⁊ ad hͦ ſemp allegatur ꝙ ꝑ nouã legẽ vl ſtatutũ nõ cẽſent̃ reuocata priuilegia cõceſſa ſingularibꝰ ꝑſonis: ⁊ nõ cõpꝛehẽſa in corpore iuris vl ſtatuto ſm̃ Pau. hic.

¶Ex ꝑcepto. al's ex ꝓcepto alme vrbis cõditoris Conſtantini ⁊c.

Roma eſt duplex.

a ¶Urbis. ſubaudi conditoris. Et ſic ptꝫ ꝙ de noua roma cũ eam fecit ꝯſtãtinꝰ: nõ de veteri cũ eã fecerit Romulus. Et dic ꝙ Cõſtãtinꝰ ꝑcepit hec duo. ſcꝫ ꝙ arma ⁊ leges eẽnt ad tuitionẽ reipublice: ⁊ h ſi habes cõſtãtini. ſꝫ al's ẽ ꝯſtãtino ⁊ patricio/ tũc dic: ex ꝑcepto. ſ. diuino ſumma tuitio veniẽs cõſtãtino ⁊c. ⁊ ſic ſunt datiui caſus. ⁊ ſemp incipit conſtructio ſumma ⁊c. ⁊ facit inſti. in ꝓemio. in pꝛn. imperatoriam ⁊c.

b ¶Sũma. al'as ſumma tuitio. ⁊ al's ſũma reipublice tuitio. Et nota ꝙ pꝛynꝰ h Sũma ⁊c. icipit legẽ. ſed alibi ſic. ex ꝑcepto huiꝰ alme vrbis cõſtantini atqꝫ patricii. ⁊ quod dicit vrbis ſubaudi conditoris.

Leges armis egent ⁊ ecõtra.

c ¶Auxilio. Nã et leges indigent armis. vt. ff. de rei vẽ. q reſtituere. Item ad puniendos rebelles. vt. j. de epiſ. ⁊ cle. ſi quis in hoc. ⁊ arma legibus. vt. ff. de re mili. l. iii. §. miles. vſqꝫ in fi. legis.

d ¶Preſidio. i. auxilio.

e ¶Seruate. al's ſuãde.

f ¶Merito. hic dicit imperator qualr̃ ſe habuit ad arma.

Romani ꝑ qd oibꝰ ſunt dñati

g ¶Igit. cũ ꝑdicta duo ſcꝫ arma ⁊ leges fecerũt romanũ ppl'm oibꝰ aliis nationibus dñari: ⁊ ſint duo brachia mũdi. merito ergo imperator fecit ſi habuit curam circa ea: ⁊ quare habuerit dico. ⁊ primo circa arma tanq̃ digniora. Accur. Additio. An arma ſint digniora legibus ⁊ ſic miles preferendus ſit doctori. vide Bal. in proemio. ff. veteris. in fi. ⁊ Ange. Are. in proemio inſti. j. reſponſo.

h ¶Primã. ſ. maximam/ ⁊ hoc vt tollas contrarium. j. l. proxi. in prin. vbi dicit ꝙ primo ad leges.

i ¶Communium. Armorum.

k ¶Agmina i. milites in agminibus.

l ¶Ueteribus. Scilicet agminibus.

m ¶Exquiſitis. ſ. expenſis publicis.

n ¶Poſita. ſcilicet agmina. iuxta illud Ouidii. Non minor eſt virtus ꝙ̃ querere parta tueri. Ouidius.

o ¶Firmiſſima. Scilicet agmina.

p ¶Sed cum. Hic dicit qualiter ſe habuit ad leges.

q ¶Inſidiãtem. Nam quãdo legem nõ intelligis tibi inſidiatur.

alme vrbis[a] Cõſtãtini conſulis ac patricii Summa[b] reipublice tuitio de ſtirpe duarũ rerũ armorũ atqꝫ legũ veniẽs: vimqꝫ ſuam exinde muniẽs: felix romanoꝝ genꝰ oibꝰ anteponi nationibus: oibuſqꝫ gẽtibus dñari/ tã ꝑteritis effecit tẽporibꝰ: ꝙ̃ deo ꝓpitio in eternũ efficiet. iſtoꝝ etenim alterũ alterius auxilio[c] ſemp eguit: ⁊ tã militaris res legibꝰ in tuto collocata eſt: ꝙ̃ ipſe leges armoꝝ ꝑſidio[d] ſeruate[e] ſunt. ¶Merito[f] igitur[g] ad primã[h] cõmuniũ[i] rerũ ſuſtẽtationẽ noſtrã ſenitã ⁊ mentem laboreſqꝫ noſtros referẽtes/ militaria qdẽ agmina[k] multiplicibus ⁊ oẽm ꝓuidẽtiã ꝯtinẽtibus modis oibus correximꝰ: ⁊ tã legibus veteribꝰ[l] ad meliorẽ ſtatum breui tpe ductis/ ꝙ̃ nouis nõ ſolũ exq̄ſitis[m]/ ſꝫ etiã recta diſpoſitione nr̃i nois ſiue nouis expẽſis publicis cõſtitutis primo ſeruando poſita[n]: deinde noua ponẽdo firmiſſima[o] ſubiectis effecimꝰ. ¶Sꝫ cũ[p] ſit neceſſariũ multitudinẽ cõſtitutionũ tã in tribus veteribus codicibus relataꝝ: ꝙ̃ poſt earum cõfectionẽ poſterioribꝰ tpibꝰ adiectarũ: ad breuitatẽ reducendo: caliginẽ earũ rectis iudicũ diffinitionibus inſidiãtẽ[q] penitus extirpare. ad hoc cõe preſtandũ beneficiũ deo ꝑſule prono aio nos edidimus[r] ⁊ electis viris glorioſiſſimis tã doctrina[s] legũ ꝙ̃ experientia[t] rerũ: ſtudioqꝫ reipublice indefeſſo[v]: ⁊ laudabili ꝓpoſito pollẽtibus: ſub certis finibꝰ magnum laborẽ cõmiſimus: ꝑ quẽ taꝫ triũ veterũ Gregoriani/ Hermogeniani/ atqꝫ theodoſiani/ codicuꝫ conſtitutiones ꝙ̃ plurimas alias poſt eoſdẽ codices a Theodoſio diuine memorie ceteriſqꝫ poſt eũ retro ꝑncipibus a noſtra etiã clementia poſitas: in vnũ codicẽ felici noſtro vocabulo nuncupãdũ colligi precepimus. ¶Tollentis quidẽ tã prefationibus nullũ ſuffragium ſanctionibus cõferentibus[x] ꝙ̃ cõtrariis cõſtitutionibus q̃ poſteriore ꝓmulgatiõe vacuate ſunt: ſimilibus[y] etiã ꝑter eas q̃ eadẽ pene ſanciẽdo diuiſioneꝫ iuris aliquã facere noſcunt̃: ex q̃[z] diuidẽdo vetera nouũ aliqd naſci videt̃: multis iſup aliis[a] ad rectam huiꝰ codicis cõpoſitionẽ ꝑtinẽtibus[b] iiſdẽ prudentiſſimis viris a nr̃o noie mãdatis[c] ⁊ nr̃o ſtudio ꝓ republica inſtituto ſuũ ꝑſidiũ deꝰ omnipotẽs annuit[d]. ¶Ad iſtũ enĩ laborẽ ⁊ tãti operis ꝯſummationẽ electi[e]: vir excellẽtiſſimus exq̃ſtor nr̃i palatii ꝯſularis atqꝫ Patriciꝰ Joãnes. ⁊ vir ſublimiſſimꝰ ex ꝑfecto ꝑtorio ꝯſularis atqꝫ patriciꝰ Leontiꝰ/ vir q̃ꝫ eminentiſſimus magr̃ militũ cõſularis atqꝫ patriciꝰ. Phocas etiã vir excellẽtiſſimꝰ ex ꝑfecto ꝑtorio ꝑ oriẽtẽ/ ⁊ patriciꝰ: ⁊ nũc ꝑfectꝰ ꝑtorio ꝑ illiricũ Baſilides: ⁊ vir glorioſiſſimus q̄ſtor ſacri nr̃i palatii ⁊ excõſul Thomas. imo ⁊ vir magnificus magiſteria dignitate iter agẽtes decoratꝰ Tribunianꝰ. ⁊ vir illuſtris comes ſacrarũ largitionũ inter agẽtes decoratꝰ: ⁊ mgr̃ ſcrinii libelloꝝ ⁊ ſacrarũ cognitionũ Cõſtãtinus. ⁊ vir illuſtris ex magiſterio ⁊ iuris doctor i hac alma vrbe Theophilus. viri etiã diſertiſſimi togati ampliſſimi fori tuc ſublimitatis Dioſcorꝰ atqꝫ ꝑſentinꝰ: oia q̃ eis mãdauimꝰ cũ ſedula[f] ⁊ ꝑuigili iduſtria[g] moderataqꝫ digeſtiõe[h]/ cũ dei auxilio ad ꝓſperũ tulerũt terminũ: ⁊ eũdẽ nouũ Juſtiniani codicẽ nobis obtulerũt: ita cõpoſitũ vt ⁊ rebꝰ ꝓfuturus eẽt cõibꝰ[i]/ ⁊ nr̃o ꝯueniſſet imperio. ¶Hũc igit̃[k] in eternũ[l] valiturũ iudicio tui culminis[m] intimare[n] ꝓſpeximus: vt ſciãt oẽs tã litigatores ꝙ̃ diſertiſſimi aduocati nullateñ eis licere decetero cõſtitutiões ex veteribꝰ tribus codicibus (quoꝝ iã mẽtio facta eſt) vl' ex his q̃ nouelle cõſtitutiones ad preſens tp̃s vocabant̃: i cognitionalibus recitare certaminibus[o] ſꝫ ſolũ eidẽ nr̃o codici inſertis cõſtitutiõibꝰ neceſſe[p] eẽ vti. falſi crimini[q] ſubdẽdis his q ꝯtra hoc facere auſi fuerit: cũ ſufficiat earũ

r ¶Edidimus. i. deputauimꝰ. vel edidimus. i. ad h dedimꝰ noſmetipſos.

s ¶Doctrina. Quo ad cognitionem.

t ¶Experiẽtia. Quo ad operationem.

Indefenſus ſumit̃ dupliciter

v ¶Indefeſſo. i. nõ fatigabili. al's indefenſo ſtudio. i. q̃ nullꝰ defendit h ſtudiũ nõ eẽ hñ factũ. vt ſic h dictio i exponat̃. i. nõ. vt ⁊ al's. Uel melius dic indefenſo. i. mltũ defenſo ꝑ iſtḋ opꝰ: ⁊ ſic ponit̃ in ꝑ valde. ⁊ ſic etiaꝫ ponit̃: increſcit aqua. i. valde creſcit. vt. ff. de aq̃ plu. ar. l. j. §. j. ⁊ indifficilis. i. valde difficilis. ff. de libe. ⁊ poſthu. l. gallus. §. ille caſus. al's eſt i defeſſo. ⁊ tũc eſt plana. q̃ iſti nũꝙ̃ erãt feſſi donec ꝯplerẽt/ ⁊ ſemp erãt recẽtes vt colligit̃ ꝙ melꝰ fecerũt. nã in primis horis diei/ vel poſt ſomnũ quando aliqs eſt recens melius facit. vt. ff. de verb. ſigni. l. ii. in fi.

Ingeniuꝫ acutiꝰ eſt i primis horis diei.

x ¶Cõferẽtibꝰ. qñqꝫ enĩ ꝯferũt vt pꝫ. j. de ca. tol. i pn. de rei vxo. act. l. j. in pn. Et de his dic vt diximus in ſupiori ꝙſtõne.

y ¶Similibꝰ. ſcilicet tollendis.

z ¶Ex qua. ſ. diuiſione.

a ¶Aliis. tollẽdis. repete/ q̃ olim erãt ſcripta.

b ¶Pertinẽtibꝰ. ſcilicet ſi tollantur.

c ¶Mãdatis. i. electis.

d ¶Annuit. id eſt ſuũ ꝑbuit aſſenſuꝫ: exhibuit volũtatẽ: ꝑſtitit fauorẽ: ⁊ h ꝑ id qḋ fecerũt apparet/ ꝙ ea q̃ eis cõmiſimꝰ feliciter cõpleuerũt. et h dicit ad iſtum enim ⁊c.

e ¶Electi. Uerbũ huius noiatiui eſt lõge. j. ad ꝓſperum tulerunt ⁊c.

f ¶Sedula. i. cõtinua.

g ¶Induſtria. id eſt valde exorauimꝰ eos vt de hac cõpoſitione deliberarent. Azo. Uel dic ꝙ determinat ſequentia.

h ¶Digeſtione. id eſt deliberatione.

i ¶Cõibꝰ. i. ꝓpriis ſingulo. ⁊ ita expone. ſ. et. j. ſemp. nã nõ erãt oia cõmunia cõicatione.

k ¶Hũc igit̃. tertia pars.

l ¶In eternum. ponit pro perpetno.

m ¶Culminis. loquitur menne prefec. preto.

n ¶Intimare. id eſt mittere. vt. j. in. fi. ſed ſenatoribus tantum ſignificauit. vt. ſ. conſti. proxi. in fine.

o ¶Certaminibus. id eſt in iudiciis.

Argumentũ nõ ẽ trahẽdũ ex legibꝰ abrogatis.

p ¶Neceſſe. niſi imꝑatores poſt nos aliq̃ correxerint/ ſicut ⁊ nos facimus de legibus alioꝝ. Nã noue derogãt antiqs. vt. j. de vete. iur. enu. l. tãta. i pn. ⁊. ff. de legi. ⁊ ſena. cõ. l. nõ eſt nouũ. Et no. hic nõ eſſe trahẽdũ argumẽtũ ex legibus abrogatis. ſic. j. de lati. lib. tol. l. j. circa prin.

q ¶Crimini. id eſt accuſationi. crimini enim non lex vel imperator ſed

UNIVERSIDAD DE HUELVA 2010

ipſi ſe ſubijciunt. ⁊ facit. ff. ad. l. cor. de fal. l. ſi.
a ¶ Recitatio. id eſt in iudicijs.
b ¶ Compoſite. al's componite.
c ¶ Proculdubio. Super hoc ⁊ in ſuperiori dicto potes dicere cōtraria que diximus. ſ. ti. j. in fi. Accur.
d ¶ Veterum. ſ. trium codicum.
e ¶ Commendare. nō allegare.
f ¶ Tunc. quod eſt in tribus codicibus.
g ¶ Aduerſetur. id eſt cōcordat. tūc enim allegatur non tanꝙ antiqua/ ſed tanꝙ noua niſi velit ſubdi crimini falſi.
h ¶ Si q. Quarta pars.
i ¶ Pragmatice. dictuȝ eſt. ſ. de cōſtitutionib⁹ clauſis i corpe iuris: hic de his q̄ ſunt extra ſanctiōes: vt ſunt reſcripta. Continuatio.
k ¶ Scrinijs. His. ſ. qui preerāt ſcrinijs. i. officijs quorum acta reponunt in ſcrinijs.
l ¶ Impartite ſunt. a nobis aut ab alijs poſt nos vel ante nos.
m ¶ Priuilegiū. faciēdi quid vel non faciendi.
n ¶ Ratas. ſiue aduerſetur ſiue nō conſtitutioni codicis. ⁊ ſic eſt ꝯtra. j. d pre. imp. off. l. reſcripta. ⁊ de ſacroſan. eccle. ꝑuilegia. ij. rn̄. Sol. hic nullius impetratiōe fuit cōceſſuȝ: ibi ſic. Vel hic nō ledebat alium: ibi ſic.
o ¶ Capitulis. nō ꝑ ꝑuilegio/ ſed iure cōi.
p ¶ Si qua. ante hui⁹ codicis cōpoſitionē. Ac.
q ¶ Re geſta. id eſt cauſa actitata.
r ¶ Militarib⁹. q2 magiſter militum dat ſententias. j. de numerarijs. li. xij. ꝑ totum. Azo.
s ¶ Expēſis. ſ. publicarum perſonarū: puta iudicum ⁊ aduocatorū/ et executorum ⁊ militum.

respondent ꝙ duo anni fuerunt interpoſiti poſt compoſitionē codicis ante inceptionē digeſt. et in tertio correcta. Vel dic ꝙ ſtatim poſt compoſitionē codicis fuerunt incboata: licet poſt continuationē ſteterint per duos annos anteꝙ publicarent: ⁊ in tertio fuerūt publicata. Vel dic melius ꝙ de indictiōe loquitur hic q̄ currebat tpe quo factus eſt primus codex: i quo nō erāt extrauagātes cōſtitutiones q fuit poſtea diſſolutus: ⁊ non de codice nouo qui non fuit poſtea mutat⁹. Itē no. ꝙ tabelliones cū dicūt indictione pma vel ſcda in inſtrumētis intelligit prim⁹ annus indictionis: ⁊ ſic de ſingulis. Item ſi vis inuenire indictionē cuiuſlibet inſtrumenti publici qn̄ factū fuerit: vel q̄ indictio ſit currat vł currebat q̄libet anno: accipe ānos dn̄i illius inſtrumēti vel ei⁹ anni de quo queris: ⁊ diuide ꝑ quindecim: ⁊ adde tres annos: q2 tot erāt tēpore natiuitatis chriſti: ⁊ reijce quidenariū numerū donec habeas eū cōpletū: ⁊ qd̄ remanet tota erit idictio. vel ſi nihil/ tunc prima. Additio. No. ꝙ dicitur indictio ab indicēdo: q2 in ſingulis qndecim annis indicebant tributa a romanis. Nā in pmis quinqꝫ annis dabat romanis tributū i ferro ꝑ armis. in ſcdis i argēto pro ſtipendiarijs. in tertijs in auro ſeruando ꝑ republi. vt ꝑ glo. in verbo indictiōis. in aut. vt prepo. nomē. impe. i ꝑn. col. v. ⁊. ſ. ſup rubri. de iudi. lib. x. Simile notatur de triplici corona imperatoris. de quo ꝑ glo. in verbo. veſtigijs. i cle. romani. de iureiur. De hac materia vide etiam pulchrā gl. ſuper verbo indictiōis. in. c. iter dilectos. extra de fide inſtr. Indictio vnde dr.

dem conſtitutionum noſtri codicis recitatio[a]: adiectis etiā veterū iuris etiā interpretatorū laboribus ad omnes dirimendas lites. ¶ Nullaqꝫ dubitatione emergenda. vel eo ꝙ ſine die ⁊ conſule quedam cōpoſite[b] ſunt: vel ꝙ ad certas perſonas reſcripte ſunt: cū omnes generalium conſtitutionū vim obtinere proculdubio[c] eſt ſed ⁊ ſi que earūdē conſtitutionuȝ detractis vel additis/ vel permutatis certis verbis (quod ⁊ ipſuȝ prefatis excellētiſſimis viris ſpecialiter permiſum⁹) ꝯpoſite ſunt: nullis concedimus ex libris veterū[d] iuris interpꝛtatoruȝ: aliter eas habētibus recitare: ſed ſolā iuris interpꝛtatorū ſniaȝ cōmendare[e]: vt tunc[f] teneat cū minime aduerſetur[g] eiuſdē noſtri codicis cōſtitutionib⁹. ¶ Si que[h] vo pragmatice[i] ſanctiōes q̄ minime in codē noſtro codice recepte ſunt/ ciuitatibus forte/ vel corporibus/ vel ſcholis/ vel ſcrinijs[k]/ vł officijs/ vel alicui ꝑſone impartite[l] ſunt: eas ſiquiſidē aliquod priuilegiū[m] ſpeciali bn̄ficio indulget/ omnimodo ratas[n] manere: ſi vero pro certis capitulis[o] facte ſunt: tunc tenere/ cum nulli noſtri codicis aduerſantur conſtitutioni/ precipimus. Sed ⁊ ſi qua[p] re geſta[q] in tui culminis iudicio: vel in alijs iudicijs ciuilibus vł militarib⁹[r]: vel apud principia numerorum pro publicis expenſis[s]/ vel quibuſcūqꝫ titulis ad publicum pertinentibus poſita[t] ſunt: ea etiam (prout communis rei commoditas exigit) firma eſſe cenſemus[v]. ¶ Illuſtris[x] igitur et magnifica auctoritas tua[y] pro innato[z] ſibi circa rempublicam noſtraſqꝫ diſpoſitiones explendas ſtudio: ad omniū populorum notitiam eundem codiceȝ edictis ex more propoſitis[a] peruenire faciat: ipo etiā textu codicis in ſingulas prouincias noſtro ſubiectas imperio cū noſtra diuina ſubnotatione[b] mittēdo: vt eo modo ad omnium notitiam eiuſdem noſtri codicis cōſtitutiones valeant peruenire[c]: ⁊ vt extantibus[d] feſtis diebus[e]: id eſt ex die ſextodecimo kalendas maij preſentis ſeptime[f] indictionis cōſulatu Decij viri clariſſimi recitationes[g] conſtitutionum ex eodem noſtro codice fierent.

¶ De emendatione codicis domini Iuſtiniani et ſecunda eius editione. Titulus. iij.

Imperator[h] ceſar/ Flauius/ Iuſtinianus/ Alemanicus/ Gothicus/ Francus/ Germanicus/ Atticus/ Alanicus/ Vuandalicus/ Aphricanus/ Pius/ Felix/ Inclitus victor ac triumphator ſemper Auguſt⁹. Senatui vrbis cōſtantino.

Cordi nobis eſt patres[i] conſcripti ſemper noſtri animi curas rebus cōmunibus[k] auidiſſime impendere: vt nihil a nobis inceptū imperfectū[l] relinquat. Igitur in primordio[m] noſtri iperij ſacratiſ-

t ¶ Poſita. i. ſtatuta.
v ¶ Cenſemus. nō vt vicem legum teneant. ſm. H. ſed tantū ꝯtra eos: niſi forte ex principis permiſſu de iure reſponderunt.
x ¶ Illuſtris. Quinta pars ⁊ vltima.
y ¶ Tua. o prefecte. Accurſius.
z ¶ Pro innato. quia ante natiuitatē ⁊ poſt natiuitatē fuit ſtudioſus.
a ¶ Propoſitis. id eſt publice poſitis.
b ¶ Subnotatione. id eſt ſubſcriptione. Accur.
c ¶ Peruenire. quidam non habent hic plus.
d ¶ Extātibus. i. cū feſtū erit celebre leget de eo quantū poterit.
e ¶ Diebus. ſ. feſtiuis paſchalibus extātibus. i. aduenientibus.
f ¶ Septime indictionis. Immo videt duodecim. vt. j. de ve. iur. enu. l. ij. ſ. leges. que eſt cōtra. Sol. verbū indictionis diſſimiliter hic ⁊ ibi accipit. nā olim. xv. anni erāt ꝯſtituti: ⁊ in primo quinquēnio imperatori ꝑ tributo offerebatur aurū. in ſcdo quinquēnio argentum. in tertio es. ⁊ primi quidecim anni dicebantur prima indictio. ſecūdi ſcda. ⁊ ſic de ſingulis. ⁊ ſic erat. vij. indictio hic. i. reuolutis ſeptem vicibus quidecim annis. que reuolutio inducebat ſeptimam indictionem. et qd̄ ibi dicitur duodecim. i. duodecim annis ſeptime indictionis q̄ fiebat in ſeptima reuolutione qndecimi anni. ⁊ ſic eſt ideȝ tempus hic ⁊ ibi. ſed hoc nō placet. nā nec idē conſulatus/ nec eedē kalēde aſſignātur hic ⁊ ibi: ⁊ ita nō eſt idem tempus. Dic ergo ꝙ hic aſſignat indictio in qua fuit factus codex ⁊ publicatus: ibi vero aſſignat indictio in qua fuerunt digeſta correcta ⁊ inſtitutiones facte ⁊ publicate: vt ibi aperte dicitur. Sed cōtra hoc eſſe videt qd̄ in eadē. l. dicit. ſ. omni igitur. nā dicitur ibi in tribus annis poſt cōpoſitioneȝ codicis fuiſſe correcta digeſta ⁊ inſtitutiones factas: ⁊ in ſeptima indictiōe fuit codex publicatus: vt hic dicit. ergo ibi deberet dici decima indictiōe. Ad h

g ¶ Recitationes. in publicis. ⁊ ſic inter plures vices cum non poſſet totus legi vna die.
¶ De emendatione Iuſtiniani codicis.
b ¶ Imperator ceſar. Hec verba expone vt in proe. ffor. in prin.
Cordi. ¶ Hāc cōſtitutioneȝ loco caſus diuide in quattuor partes. Primo dicit qualiter curat cōponere leges ad negocia dirimenda. quod patet: quia iam fecit codicem ⁊ cōfirmauit eundem. Secundo dicit ꝙ poſt predictuȝ codicē factum fecit ipſe multas cōſtitutiones: corrigens ⁊ imutās aliquas leges de his que erāt in codice: que cōſtitutiones cuȝ nō eſſent in corpore codicis: mandauit quibuſdam ſapientibus vt primum: codicem diſſoluant: ⁊ iſtas interſerant: ⁊ alias immutēt: vt eis videbitur: ⁊ ſic nouum librum faciant. Tertio dicit hoc eſſe factum: ⁊ ideo mādat eū ſeruari: et nullam aliam imperatoris legem niſi de nouo faciat q̄ portetur in quodam libro qui nouellarum dicatur. ⁊ hunc librum ſcribēdum eſſe per conſequentiam litterarum. Quarto ⁊ vltimo mittit euȝ ſenatoribus conſtantinopolitanis. Secunda ibi: poſtea vero. Tertia ibi: ſupradictis. Quarta ibi: repetita. Diuiſio.
i ¶ Patres conſcripti. ſ. ſenatores: etate vel ſimilitudine cure dicit patres. vt in Saluſtio. patres conſcripti. ideo quia eorum vel eius nomina ſcripta erant in diademate capitis eorum in litteris aureis vt recognoſcerentur ab alijs hominibus. Patres cōſcripti.
k ¶ Communibus rebus. omnibus de quibus ſunt faciende leges. l. ceptum. de legibus.
l ¶ Imperfectum. nihil videtur eſſe actum ⁊c. vt. j. de his qui. vt indignis. l. cum filleianum. in fi.
m ¶ Primordio. immo primo. ſ. ꝙ ad leges/ ad agmina militū videtur ſe retuliſſe.

UNIVERSIDAD DE HUELVA 2010

ſimas conſtitutiones q̄ in diuerſa volumia fuerāt diſperſe: ꝛ q̄ꝫ plurima diſſimilitudine necnō diuerſitate vacillabāt[a]: in vnuꝫ corpus colligere: oiqꝫ vitio purgare/ propoſuimus: ꝛ hoc iā ꝑ viros excelſos et facundiſſimos perfectū eſt: et a nobis poſtea cōfirmatū: qḋ gemine cōſtitutiones nr̄e q̄ ante poſite ſunt oſtēdunt. ¶ Poſtea vō cum[b] vetus ius conſiderandum recepimus tā quinquaginta deciſiōes[c] fecim⁹[d] q̄ alias ad cōmoduꝫ propoſiti operis ꝑtinentes plurimas cōſtitutiones ꝓmulgam⁹ quibus maximus antiquarū legū[e] articulus emēdatus ꝛ coartatus eſt: oēqꝫ ius antiquū ſupuacua ꝓlixitate liberū atqꝫ enucleatum in nr̄is cōſtitutionibus digeſtis reddidimus. ¶ Sed cū nouelle nr̄e tā deciſiones q̄ ꝯſtitutiones: q̄ poſt nr̄i codicis ꝯfectiōes late ſunt extra corpus eiuſdē codicis deuagabātur: ꝛ nr̄am ꝓuidentiam noſtrūqꝫ conſiliū exigere videbant: quippe cum earum[f] quedam ex emerſis poſtea factis aliquā meliorēꝫ cōſilio permutationeꝫ vel emendationē deſiderabant: neceſſarium nobis viſum eſt[g] ꝑ tribunianū viruꝫ excelſum: magiſtrum exqueſtorē ꝛ cōſulem legitimū operis[h] noſtri miniſtrū: necnō virū magnificum queſtorem et Berithenſiū legum doctorem Dorotheuꝫ Menam: inſuꝑ ꝛ Conſtantinū ꝛ Johānem viros eloquentiſſimos togatos fori ampliſſime ſedis: eaſdem conſtitutiones noſtras decerpere[i]: et in ſingula diſcretas capitula: ad ꝑfectarum ꝯſtitutionum ſoliditatē cōpetentibus ſupponere[k] titulis: ꝛ prioribus cōſtitutiōibus eas aggregare. ¶ Supradictis itaqꝫ magnificis ꝛ prudentiſſimis viris ꝑmiſimus hec oia facere: et ſi qua emendatiōe opus fuerit: hāc facerent nō titubāte aio ſed nr̄a auctoritate freti[l]. conſtitutiones vō ſuperfluas vel ex poſterioribus ſanctionib⁹ nr̄is iam vacuatas/ vel ſi q̄ ſimiles vel cōtrarie inuenirētur circūducere: ꝛ a ꝓprijs codicis congregatione ſeparare: et tā imperfectas replere: q̄ nocte obſcuritatis obductas[m] noua elimatiōis[n] luce detegere: vt vndiqꝫ nō ſolum inſtitutionū ꝛ digeſtorū via dilucida ꝛ aperta pateat: ſed etiaꝫ cōſtitutionū nr̄i codicis plenū iubar[o] oibus clareat: nulla[p] penitus nec ſimili/ nec diuerſa: nec iuſitata relicta: quū nemini venit in dubium quod repetita[q] prelectio probabit: hoc ſatis validum ſatiſqꝫ eſſe formoſum. Jn antiquis etenim libris non ſolum primas editiones/ ſed etiam ſecundas (quas repetitas prelectiōes veteres noiabant) ſubſecutas eſſe inuenimus: qḋ ex libris Vlpiani viri prudentiſſimi ad Sabiū ſcriptis promptū erat q̄rētib⁹ reperire. ¶ His igit oib⁹ ex nr̄a ꝯfectis ſententia: cōmemoratus Juſtiniani codex a p̄dictis glorioſiſſimis et facundiſſimis viris purgatus et candidus factus/ oibus ex nr̄a iuſſione et circūductis/ ꝛ additis/ ꝛ repletis/ necnō transformatis/ nobis oblatus eſt. Juſſimus in ſc̄do euꝫ ex integro conſcribi non ex priore compoſitione ſed ex repetita prelectione: ꝛ cuꝫ noſtri numinis auctoritate nitentem: in oibus iudicijs ſolū[r] q̄tuꝫ ad diuales cōſtitutiōes[s] pertinet frequentari ex die q̄rto[t] kalendas Januarij quarti nr̄i feliciſſimi cōſulat⁹ ꝛ paulini viri clariſſimi: nulla alia extra corpus eiuſdem codicis conſtitutiōe legēda: niſi poſtea varia reruꝫ natura aliqḋ nouuꝫ creauerit quod nr̄a ſanctiōe indigeat. Hoc etem̄ nemini dubiū eſt: q̄ ſi qd in poſterū meli⁹ inueniat: ꝛ ad cōſtitutionē neceſſario ſit redigendū/ hoc a nobis ꝛ ꝯſtituat/ ꝛ in aliā ꝯgregationē[v] referat: que nouellarū[x] nomine conſtitutionuꝫ ſignificetur. ¶ Repetita itaqꝫ iuſſione nemini in poſterū cōcedimus/ vel ex deciſionibus[y] noſtris vel ex alijs conſtitutiōibus quas antea fecimus vel ex p̄ma Juſtiniani codicis editiōe aliqd recitare: ſꝫ qḋ in p̄ſenti purgato ꝛ renouato codice noſtro ſcriptū inueniat/ hoc tantūmō in oibus reb⁹ et iudicijs/ ꝛ obtineat ꝛ recitet. cuius[z] ſcripturā ad ſimilitudinem[a] noſtrarū inſtitutionum ꝛ digeſtorū[b]: ſine vlla ſignorū dubietate cōſcribi iuſſimus: vt oē qḋ a nobis cōpoſitū eſt hic/ et in ſcriptura/ et in ipſa ſanctione purum atqꝫ diluciduꝫ clareat: licet ex hac cā in ampliorē[c] numerum ſumma hui⁹ codicis redacta eſt. ¶ Vt igit ſanctiſſimi ꝛ florentiſſimi patres/ nr̄i labores vobis manifeſti fiāt: et per oē tempus obtineant hanc preſentem legem ad frequentiſſimum ordinem veſtrum duximus deſtinandam.

Liber primus Juſtiniani Codicis.

De ſumma[d] Trinitate et

ſe retuliſſe. vt. ſ. titu. j. in prin. ſed exponē vt ibi. primam id eſt maximā. Vel dic q̄ non dicit hic prius.

a Vacillabant. Quia multa erant ibi contraria.

b Cū vetus. Qḋ erat poſitū in voluminib⁹ deſperatis iuris veteris.

Deciſio. c Deciſiones. Deciſio eſt lex imperatoris quam cōponit ad dirimēdam aliquorum diſſenſioneꝫ. et ſic ponitur. j. de contrahen. ꝛ commit. ſtipula. veteris. Sed conſtitutio dicitur quelibet lex a principe facta. Accurſius. Additio. Differentiam inter legem ꝛ cōſtitutionem ponit Bar. ſuper rubri. j. de legibus. Nā lex eſt que profertur a populo īterrogāte vel alio interrogāte pro populo qui populo preeſt. Conſtitutio eſt principū edictum/ ꝛ licet alīs edicta ponantur proprie ꝑ edictis pretorum/ tamē in dicta rubri. de legib⁹ ponitur pro omni lege q̄ eſt ſiue vocat edictalis: quia in ea ponit hac edictali vel hoc edicto ꝛc. (Conſtitutio.)

d Fecimus. id eſt dedimus ſententias deciden do lites.

e Legum. id eſt digeſtorum.

f Earū quedam. Que in codice p̄mo facto de tribus erant recepta.

g Eſt. id eſt fuerat.

h Operis. Digeſtoruꝫ ꝛ inſtitutorum conſtitutiōes que in codice erāt. Vel melius loquitur de quinquaginta deciſionibus ꝛ de alijs cōſtitutionibus quas poſt codicē compoſuerat. dic ergo.

i Decerpere. Scilicet ex alijs vt ſpeciales ꝛ meliores ſeu vtiliores colligere.

k Supponere. Propoſuimus ſcilꝫ per illos ſapientes.

l Freti. ſcꝫ ꝛ ſecuri.

m Obductas. Jd eſt ſublata: quia nimis difficiles erant ad intelligēdū vnde nihil valebant ꝛ ſe ipſas auferebant.

n Elimationis. iſti⁹ codicis noui.

o Jubar. i. vigor.

p Nulla. conſtitutiōe.

q Repetita prelectio. Jſtud pre nil operatur. ſicut dicitur. ff. de dote ꝓlegata. Azo. Et dic ordinem ſeruandū. quia pri⁹ hunc codicem fecit ꝛ confirmauit. vt in principio huius legis. poſtea digeſta: deinde inſtitutiōes. ad vltimum vt paulo ante. in. §. poſtea hunc codicem relegit et emendauit. ꝛ hic eſt ille quod patet ex eo q̄. j. de vete. iu. enucle. l. ij. §. ſed cum omnia. et. §. nomenqꝫ. et. §. omni igitur. ꝛ. §. leges. facit mentionem de compoſitione digeſtorum et inſtitutionum. (Digeſta inſtitutiōes/ et codex q̄ ordine ſint facta.)

r Solum q̄tum. Alie enim diuales conſtitutiones non proferūtur. q̄tum ideo dicit. quia nūc non diualia quedam proferuntur. vt leges digeſtorum. Azo.

s Conſtitutiones. q. d. non veto allegari leges inſtitutionum ꝛ digeſtorum: ſed leges imperatorum. i. diuales conſtitutiones.

t Quarto kalen. cōtra. j. de ve. iur. enu. l. ij. §. leges. vbi dicit tertio kalē. Januarij. Sed illud intellige poſt digeſta correcta inſtitutiones factas ꝛ codicem factum nō tamen adhuc diſſolutuꝫ et reemēdatum. ſed hoc intellige poſt hoc totū factuꝫ. Additio. Vnde dicant kalende ꝛ quo modo menſis diuidatur habes per glo. in. l. cum biſſextus. ff. de verbo. ſigni. ꝛ glo. ſuꝑ datam de reg. iur. lib. vj.

v Congregationē. Hic ſume argu. q̄ Juſtinianus fecit librum autenticorum quaſi iam tūc venerat in mētem ſuam eū quandoqꝫ cōponere ſc̄m Joā. Sed Jr. contra. et elicit hic argu. in contrarium: quare ſcilicet liber iſte autēticoruꝫ ſit repellendus. Nam non nominatur ſicut hic dicit: ſed autēticorū. Jtē eius ſtilus cuꝫ ceteris Juſtiniani ꝯſtitutionibus nullo modo concordat: ſed oī modo inter ſe diſcrepāt. Jtē eius libri principiuꝫ nullū eſt nec ſtil⁹ nec ordo. Jtē nouelle iſte conſtitutiones de q̄bus hic loquitur nō promittuntur niſi de nouis negocijs. Jtē ad hoc eſt arg. j. de legi. ꝛ conſti. humanuꝫ. in fi. vt ibi notatur.

x Nouellarum. Videt loqui de autenticis.

y Deciſionibus. Differt deciſio a ꝯſtitutiōe.

z Cuius. Scilicet codicis preſentis.

a Similitudinē. Nam ibi p̄cipit nō fieri ſigna. vt. j. de vete. iur. enu. l. j. §. ne autem.

b Et digeſtorū. vt. j. de vete. iur. enu. l. ij. in. §. eādem autem.

c Amplioreꝫ numerū. ſcꝫ chartarum.

d De ſumma trinitate. ¶ De iuſtitia tractaturus de eius parte precipua q̄dem tractat. id eſt de religione. Religionis autem principium eſt fides. ꝛ hanc p̄mittit. Vel ſic pōt continuari. Cum oīa ab ipſa trinitate procedāt/ vt dr̄ in euangelio Johannis. Jn p̄ncipio erat verbū ꝛc. ꝛ. j. de vet. iur. enu. l. j. circa princi. merito igitur de ſumma trinitate et fide catholica. rubri. ſupponitur. et hec continuatio tangit primam tantum parteꝫ rubrice. Vel ſic cōtinua (Continuatio rubrice) (Joan. j.)

UNIVERSIDAD DE HUELVA 2010